

Освітня технологія „РОСТОК”

Учителю початкових класів

**Даницька М.В., Деревянко С.І.,
Вудняк І.А., Пушкарьова Т.О.**

УРОКИ

З НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ

в 2 класі

Частина II

Навчально-методичний посібник

Суми
ТОВ НВП „Росток А.В.Т.”
2020

У СВІТІ СИМЕТРІЇ

Тема. У світі симетрії. Що таке симетрія. Дзеркальна симетрія

Мета: дати уявлення про симетрію в природі, а також про дзеркально-симетричні об'єкти; познайомити дітей із віссю симетрії; учити знаходити дзеркально-симетричні предмети у навколишньому світі; уточнити уявлення про відносність (*верх-низ, праворуч-ліворуч*); розвивати уяву, спостережливість, мислення, кмітливість; виховувати любов до природи, допитливість.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Обладнання: маленькі дзеркальця (*у кожного учня*), картина І. Левітана «Березень. Велика вода», малюнки предметів, листочки дерев, аркуші паперу, фарби, ножиці, олівці, пластилін.

Інтеграція: мистецтво, рідна мова, літературне читання, математика.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

У вас на столах лежать дзеркальця. Погляньте в них, помилуйтеся собою, усміхніться, адже ваше зображення та настрій дзеркало зафіксує на весь урок.

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

Загадка.

Мудрець там бачив мудреця,
Хвалько – хвалька,
А кінь – коня,
Вівцю там бачила вівця,
І мавпенятко – мавпеня.

– Ви здогадалися, що за предмет приховується в цій загадці? (*Дзеркало.*) *Учитель показує дзеркало.*

– Які властивості мають дзеркала?

– Що спільного у дзеркала з картиною І. Левітана «Березень. Велика вода»?

Словникова робота.

– Доберіть до слова «дзеркало» спільнокореневі слова (*дзеркальце, дзеркальний, задзеркалля*).

– Розкажіть, навіщо людям потрібні дзеркала (с. 6 підручника).

– Спробуйте придумати власне застосування дзеркала.

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

Робота в підручнику (с. 3). Вірш про симетрію.

– Що таке симетрія? (*Відповіді дітей.*)

– Як пов'язані слова «симетрія» і «дзеркало»? Знайти правильну відповідь на це питання вам допоможуть чоловічки-завдання, якщо ви виконаєте все, що вони скажуть.

IV. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання)

1. Казкове королівство.

Робота в підручнику: с. 4, № 1.

Розглядання малюнків, читання уривків із казок.

– Із яких казок ці чарівні дзеркала? У чому виявились їх незвичайні властивості?

2. Прочитайте слова на дошці. Подумайте, яка з ознак більше підходить до дзеркала з першої (*другої, третьої*) казки? (*Гарне, добре, зле, чарівне, правдиве.*) Яка з цих ознак підходить до всіх трьох дзеркал? (*Чарівне.*)

3. Досліди із дзеркалами.

– Які властивості мають звичайні плоскі дзеркала?

Висновок: у дзеркалі розмір зображення збігається з розміром об'єкта, зображення обернене (*праворуч – це ліворуч, а ліворуч – це праворуч*).

4. Досліди з фарбами й малюнками.

Дослід №1. На альбомному аркуші діти ставлять пляму з фарби (*на кінці аркуша*) і способом перегортання відбивають її, придавлюючи до другого боку аркуша. По різні сторони від лінії згину одержали абсолютно однакові відбитки плями. (*Розповідь дітей.*)

Дослід № 2. Звичайний аркуш паперу діти перегинають і на одній частині аркуша від згину малюють метелика або сердечко. Вирізають, розгортають виріб. Ми одержали однакові фігури, тому що вони збігаються, якщо знову перегнути по лінії згину.

– Які фігури одержали? (*Однакові.*) Як це можна довести? (*Відповіді дітей.*)

Висновок: об'єкти або предмети, розміщені по різні боки від лінії згину, абсолютно однакові. У такому разі говорять, що предмети симетричні, а лінія згину називається віссю симетрії.

Поняття «симетрія».

Поняття симетрії було відоме ще давнім грекам. Саме слово «*симетрія*» грецького походження. Воно перекладається як пропорційність, урівноваженість. З давніх часів люди пов'язували з поняттям симетрії такі поняття, як порядок, гармонія, досконалість. Вони милувалися симетричними геометричними формами, знаходячи їх у довкіллі.

V. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

– За допомогою перегинання листа ми утворювали вісь симетрії. Але в живій природі є багато рослин і тварин, які мають свою, природну вісь симетрії.

– Діти, уявіть собі екскурсію в ліс. Ось на ваш рукав упав звичайний листочок із дерева. Його форма має таку особливість: листочок ніби склеєно з двох половинок. Одна з цих половинок розташована дзеркально щодо іншої. Зовсім так, як виглядає у дзеркалі відбиток будь-якого предмета щодо самого предмета. Щоб пересвідчитися в цьому, проведемо дослід.

Дослід № 3. Ставимо дзеркало на лінію, яка ділить листок пополам (*жилку*). Поглянувши у дзеркало, ми побачимо, що відображення правої половини листка точно збігається з лівою, і навпаки, ліва половинка плавно переходить у праву.

Висновок: фігури, у яких одна половинка схожа на іншу як дві краплі води, називаються дзеркально-симетричними. Лінія, котра розділяє листок на дві

дзеркально відображені частинки, називається віссю симетрії.

– Давайте подумаємо, де ще в природі може бути така симетрія? (*Гусениця, метелик, бабка, птах, жук, людина.*)

Висновок: багато об'єктів симетричні й мають природну вісь симетрії.

VI. Самостійна робота із самоперевіркою за зразком

Робота в підручнику: с. 6, № 7.

За змістом казки «Аліса в Задзеркаллі» діти проводять дослід: виявляють відмінності предмета від його відображення в дзеркалі.

Дослід № 4. На аркуш паперу ставлять зліпленого з пластиліну гномика з прапорцем у правій руці. Приставляють до нього дзеркало квадратної форми, уважно розглядають гномика та вказують, що у дзеркалі стало «навпаки», а що залишилось, як було.

Висновок: у дзеркалі гномик тримає прапорець не у правій, а в лівій руці; ліва нога, рука й навіть ліве око стали у дзеркалі правими. Верх і низ гномика залишились на своїх місцях.

Дослід № 5. Діти розташовують дзеркало зверху над гномиком. Подивившись уважно у дзеркало, вони переконуються, що гномик став догори ногами. Таке саме відображення гномика побачили в дзеркалі, коли його поставили паралельно до підлоги, знизу.

Самоперевірка за зразком на с. 7.

VII. Включення в систему знань і повторення

Робота в підручнику: с. 12, № 6.

– Що на малюнку зайве?

Робота в підручнику: с. 12, № 7.

– Знайдіть тваринкам відповідні відображення.

VIII. Рефлексія діяльності

– Яке відображення предмета можна побачити у дзеркалі, якщо ставити його поряд із предметом, над і під предметом?

ІХ. Домашнє завдання

Підручник, с. 5, №№ 3-4.

- Придумати власне казкове дзеркальце з незвичайними властивостями. Розказати про нього і намалювати.
- Намалювати фігури, розташовані дзеркально-симетрично (*за бажанням*).

Тема. Ігри зі справжнім та уявним дзеркалом. Симетричні цифри та літери

Практична робота. Визначення за допомогою дзеркала симетричності об'єктів

Мета: закріпити набуті уявлення про дзеркальну симетрію; учити знаходити дзеркально-симетричні фігури, розрізняти симетричні й асиметричні предмети у навколишньому світі; формувати вміння порівнювати предмети, визначати їх найістотніші ознаки; розвивати уяву, спостережливість, мислення та мовлення учнів, уміння робити висновки на основі проведених дослідів; виховувати спостережливість, любов до праці, наполегливість.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Обладнання: ножиці, маленькі дзеркальця (*у кожного учня*), червоний папір, клей, кольорові олівці.

Інтеграція: трудове навчання, математика.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

Організаційна гра: «Праворуч – ліворуч».

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

– Яких предметів у природі більше – симетричних чи несиметричних?

Гра: хто більше назве дзеркально-симетричних фігур, які оточують нас удома, у школі, на вулиці?

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

«Бути прекрасним означає бути симетричним і пропорційним» (Платон).

– Чи згодні ви з Платоном?

– Поясніть вислів, який написав відомий філософ. *(Якщо все в житті буде однаково пропорційним і симетричним, то це буде красивіше за несиметричне і непропорційне).*

– Які ознаки предметів, котрі мають дзеркальну симетрію?

– Чи легко їх знайти у навколишньому середовищі?

– Які ще знаки та символи мають дзеркальну симетрію?

– Чи існує в природі абсолютна дзеркальна симетрія?

IV. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання)

1. Практична робота (с. 8, № 1).

1) Вирізаємо шаблон половинки яблука.

2) Отримуємо ціле яблуко за допомогою дзеркала.

3) Прикладаємо шаблон до місця згину аркуша паперу.

4) Вирізаємо за шаблоном і наклеюємо ціле яблуко на аркуш паперу.

5) Інший варіант: обводимо шаблон олівцем і отримуємо малюнок цілого яблука шляхом перевертання шаблону.

Висновок: с. 9, № 2.

2. Робота в підручнику: с. 10, № 3.

За допомогою дзеркала та малюнка яблука доводимо, що вертикальна вісь поділяє яблуко на дзеркально-симетричні частини, а горизонтальна вісь теж поділяє яблуко на дві частини, але вони не будуть дзеркально-симетричними. Тобто, якщо зігнути малюнок по горизонтальній осі, ціле яблуко не вийде.

3. Подання інформації про те, що дзеркально-симетричними можуть бути не лише фігури, а й саме розташування фігур (с. 10).

Робота в підручнику: с. 11, № 4.

– Розфарбуйте фігури, розташування яких буде

дзеркально-симетричним.

V. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

Робота в підручнику: с. 14, № 1.

Учні уважно розглядають малюнки бабки, літака, ваг.

– Порівняйте частини зображених предметів щодо осі симетрії.

Висновок: ці предмети не симетричні, бо їх права сторона не накладається на ліву.

– Чи можуть такий літак і така бабка літати?

– Чи правильну вагу будуть показувати такі ваги?

– Як змінити малюнки, щоб літак і бабка могли літати, а ваги правильно важили?

У природі ці предмети симетричні й тому можуть виконувати свої дії.

VI. Самостійна робота із самоперевіркою за зразком

1. Практична робота: с. 14-15, № 2, 3.

– Розгляньте цифри та букви. Під кожною цифрою потрібно написати кількість осей симетрії.

– Які цифри мають одну вісь симетрії?

– Відшукайте в абетці літери, які мають: одну горизонтальну вісь симетрії, одну вертикальну вісь симетрії, дві осі.

2. Самоперевірка за зразком.

VII. Включення в систему знань і повторення

Практична робота в групах: с. 17, № 4.

– Обґрунтуйте свої відповіді.

– Які завдання викликали утруднення?

Висновок.

VIII. Рефлексія діяльності

– Які ознаки мають дзеркально-симетричні фігури?

– Як називається лінія, котрою можна розділити фігуру або предмет на рівні праву та ліву половинки?

– Які бувають осі симетрії? Скільки їх може бути?

– Назвіть осі симетрії в кішки.

ІХ. Домашнє завдання

Підручник, с. 12, № 8.

Розфарбувати малюнок так, щоб права сторона була дзеркальним відображенням лівої, а верхня частина – дзеркальним відображенням нижньої.

Підручник, с. 18, № 5, 7.

Відшукати слова, у яких усі букви симетричні (*з горизонтальною і вертикальною осями*).

За допомогою дзеркала розшифрувати фразу.

Тема. Поворотна симетрія. Різні вертушки – дивовижні іграшки. Циркуль

Практична робота. Креслення візерунків із кіл

Мета: ввести поняття про поворотну симетрію; учити зображати на папері об'єкти з поворотною симетрією; розвивати уяву, спостережливість, мислення, уміння робити висновки на основі проведених дослідів; виховувати наполегливість.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Обладнання: іграшки (вертушки, аркуші паперу, олівці, ножиці, кнопки, іграшковий літак, глобус, нитки, малюнок Сонячної системи, циркулі (*у кожного учня*)).

Інтеграція: трудове навчання, мистецтво, математика.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

Девіз уроку:

На уроці ми будемо
Не просто слухати, а чути,
Не просто дивитися, а бачити,
Не просто відповідати, а міркувати,
Дружно і плідно працювати.

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

Робота в підручнику: с. 19, №№ 1, 2.

– Що спільного ви помітили в цих відгадках? *(Ці речі мають однакову властивість: вони самі чи їхні елементи крутяться, обертаються.)*

– Діти, а які ви знаєте іграшки, що рухаються, обертаються? *(Діти наводять приклади.)*

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

Розглядання іграшок-вертушок.

– Як можна привести їх до руху? *(За допомогою запаленої спиртівки, вітру.)*

– Як вони рухаються? Завдяки чому іграшки обертаються?

IV. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання)

Робота в підручнику: с. 20-21.

Дослід № 1. Розглядання іграшок-вертушок, виготовлених учителем.

– Де в природі ви зустрічали подібні явища? *(Вітряний млин, вентилятор, глобус, вітрогенератори, хоровод.)*

Практична робота: виготовлення іграшок-вертушок.

– Навколо чого обертається вертушка? *(Навколо палички або гвіздка, який і буде віссю обертання.)*

Учитель демонструє, як обертається дзига.

Висновок: наші іграшки обертаються навколо власної осі.

Дослід № 2

– Візьміть літак, приєднайте до нього ниточку та покрутіть його.

Учитель з допомогою учня демонструє, як обертається літак на нитці. *(У цьому разі віссю обертання є учень.)*

– Пригадайте, чому відбувається зміна дня і ночі?

– Як називається модель Землі? *(Глобус.)*

– Як обертається глобус? *(Навколо своєї осі.)*

– Пригадайте, чому пори року змінюються?

- Які планети, окрім Землі, обертаються навколо Сонця?
- Як називається дорога, по якій обертаються планети?
- Через що буде проходити вісь обертання для планет, які рухаються навколо Сонця? (*Через центр Сонця.*)
- За якими ознаками ми можемо об'єднати ці предмети?

Висновок: ці предмети чи їхні елементи обертаються навколо осі обертання (*навколо власної осі*). Вони мають поворотну симетрію.

V. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

– Наведіть приклади поворотної симетрії в природі, техніці.

Робота в групах.

Кожна група виконує малюнок предмета, який має поворотну симетрію, й обґрунтовує цей малюнок перед аудиторією.

VI. Самостійна робота із самоперевіркою за зразком

Прилади для креслення кола. Експериментальне виготовлення таких пристроїв.

Робота в підручнику: с. 21, № 2.

– Ми можемо використовувати поворотну симетрію для побудови кола будь-яких розмірів, узявши за вісь обертання, наприклад, гвіздок, який з'єднується з олівцем ниткою (*демонстрування вчителем*).

Самостійна робота.

Учні на аркуші паперу будують кола за допомогою нитки та кнопки.

– Що буде віссю обертання для нашого кола?

Самоперевірка за зразком у підручнику.

VII. Включення в систему знань і повторення

Робота в підручнику: с. 22.

1) Знайомство із циркулем: аналіз будови, дослідження його функцій та можливостей використання.

– Яких тварин нагадує циркуль? Чому?

2) Практична робота: креслення візерунків за допомогою циркуля. Пошук подібних візерунків у довкіллі (*у*

побуті, на фотографіях, на поверхнях архітектурних будівель тощо).

VIII. Рефлексія діяльності (підсумок уроку)

Оцініть свою роботу на уроці на сходинках успіху.

IX. Домашнє завдання

Накреслити свій варіант візерунка за допомогою циркуля.

Тема. Переносна симетрія. Різні фігури – дивовижні бордюри

Практична робота. Складання різних бордюрів

Мета: познайомити учнів із поняттями «переносна симетрія», «бордюри», із прикладами використання бордюрів у природі, живописі, архітектурі, декоративному мистецтві; досліджувати властивості переносної симетрії; учити створювати різні бордюри; розвивати мислення, уяву, спостережливість, спонукати до творчості; виховувати естетичні смаки.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Обладнання: малюнки симетричних предметів, квітки з паперу, ножиці, кольорові олівці, маленькі дзеркальця (*у кожного учня*), шаблони, кольоровий папір, малюнки із зображенням різних бордюрів.

Інтеграція: трудове навчання, мистецтво, математика.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

Організаційна гра «Долонька до долоньки».

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

- Які види симетрії ви знаєте?
- Які предмети симетричної форми ви знаєте? Наведіть приклади. Поясніть, який вид симетрії вони мають.

Гра: учитель показує малюнки симетричних об'єктів, а учні визначають вид симетрії.

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

– Ми вже познайомились із дзеркальною та поворотною симетрією. Але це не всі таємниці симетрії. Сьогодні ви дізнаєтесь про ще один вид симетрії.

Учитель показує малюнок із переносною симетрією.

– Що особливого ви помітили на цьому малюнку? *(Він повторюється.)* Який це вид симетрії? *(Відповіді дітей.)*

IV. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання)

Демонстрація: учитель показує учням квітку з паперу.

– Який вид симетрії вона має? Чому ви так думаєте?

Потім учитель розташовує поряд іще кілька однакових квіток.

– Який це вид симетрії?

Робота в підручнику: с. 26, № 1.

– Чим відрізняється поворотна і переносна симетрія? *(При поворотній симетрії предмет збігається сам із собою при його повороті на певний кут навколо осі повороту, а при переносній симетрії предмет збігається сам із собою при його перенесенні вздовж прямої лінії).*

V. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

Робота в підручнику: с. 26, № 2.

– Відгадайте загадки та знайдіть у них за допомогою малюнків приклади переносної симетрії.

1. Згадайтеся, хто залишив сліди? *(Білка, лисиця.)*

2. На малюнку зимового лісу позначте кружечком, де спостерігається поворотна симетрія, і зигзагом, де – переносна симетрія.

Практична робота: діти беруть смужку зеленого паперу, згортають його «гармошкою» і малюють ялинку, а потім вирізають її та наклеюють на аркуш паперу. З

одного зображення ялинки виходить цілий ялинковий ліс. Якщо елемент має симетричну будову, то малюють його частину, вирізають і отримують не один, а кілька потрібних елементів.

– Такий малюнок, що повторюється вздовж лінії, має назву «бордюр».

Бордюр у перекладі з французької – «смужка», яка облямовує малюнок, текст, край шпалер. Словом «бордюр» ми звикли називати бортові камені або плити, котрі відокремлюють проїжджу частину дороги або вулиці від узбіч, тротуарів, а іноді – обсадження низькорослими кущами, квітами клумб, квітників, певних територій.

Робота в підручнику: с.27.

Порівняйте свій бордюр, який складається з ялинок, із малюнком у підручнику. Знайдіть помилки.

VI. Самостійна робота із самоперевіркою за зразком

Робота в підручнику: с. 28, № 2, 3.

– Відгадайте, які бордюри намалювали казкові герої: Робот, Незнайко, Цибуліно, Дюймовочка, Олівець. Виправте помилки.

Самоперевірка за зразком.

Висновок. Бордюр – це повторення певного елемента (*предмета, об'єкта*) уздовж прямої лінії. У бордюрах ми спостерігаємо переносну симетрію.

VII. Включення в систему знань і повторення

1) – Де ми можемо побачити бордюри?

Учитель демонструє різноманітні орнаменти, учні знаходять у них бордюри. Розглядання різних бордюрів, аналіз окремих фігур і сполучень повторюваних фігур.

Демонстрування вишитих рушників, серветок.

– Давайте уважно розглянемо бордюри, які облямовують край шпалер. З яких елементів вони складаються?

Бордюри можна зустріти в природі (*візерунок на спині гадюки, розміщення зернят бобових у стручку, розміщення листя на стеблі*), у живописі, архітектурі,

декоративному мистецтві. Це може бути настінний розпис, який прикрашає стіни будівель, галерей, переходів.

– Чи може поняття «переносна симетрія» бути застосоване до музики, якщо повторюється приспів?

2) Підручник, с. 29, № 5.

– Мальвіна посадила біля свого будинку квіти так, щоб вийшов бордюр, а Буратіно його зіпсував. Допоможіть Мальвіні відновити бордюр.

3) Девіз:

Різні фігури – чудові бордюри.
Щоб бордюр цікавий мати,
Треба пофантазувати.

– Спробуємо пофантазувати й виготовити чудові бордюри.

Учитель роздає шаблони. Діти вирізують фігури і самостійно складають бордюр. Коли потрібно вирізати кілька малюнків, які не є симетричними (машини, кораблики, тварини), то їхні зображення потрібно розмістити посередині аркуша паперу.

4) Досліди.

Дослід № 1. Розрізання бордюру на частини і піднесення його до дзеркала.

Висновок: якщо ми маємо один елемент бордюру, то шляхом перенесення послідовно вздовж певного напрямку ми можемо відтворити його.

Дослід № 2. Прикладання бордюру до дзеркала. У цьому разі він буде продовженням нашого бордюру.

Висновок: якщо ми маємо шматочок бордюру, то шляхом перенесення його за допомогою переносної або дзеркальної симетрії вздовж певного напрямку ми можемо відтворити бордюр.

Усі бордюри мають переносну симетрію. Бордюри можуть бути й дзеркально-симетричними щодо прямої, яка ділить стрічку бордюру навпіл уздовж неї.

5) Підручник, с. 30, № 6. Малювання бордюрів.

VIII. Рефлексія діяльності (підсумок уроку)

Пригадайте, що на початку уроку ми грали в гру “Долоньки”, а тепер, використовуючи отримані знання,

утворимо бордюри із наших долоньок (*діти виходять до дошки або на килимок, шикуються й ставлять свої долоньки одна до одної*).

ІХ. Домашнє завдання

Підручник, с. 29, № 4 (*за бажанням*).

За допомогою речей, про які йдеться в загадці, зробити красивий бордюри.

С. 30, № 7, 8.

Знайти і написати слова та вирази, які мають переносну симетрію.

Обвести контурами різного кольору слова, що повторюються в цих бордюрах.

Тема. Орнаменти

Мета: сформуувати уявлення про орнамент, його створення в процесі малювання та вирізування з паперу; навчити малювати й вирізувати орнаменти; розвивати фантазію та уяву, дрібну моторику рук, розширювати світогляд; виховувати любов до національних традицій, терпіння й акуратність.

Тип уроку: практична робота (*малювання та вирізування простих орнаментів*).

Обладнання: кольоровий папір, ножиці, клей, пензлик, серветка для рук, ілюстрації із зображенням мальовничих українських орнаментів і візерунків, предметів українського побуту (*одяг, рушники*), аудіозапис українських пісень.

Інтеграція: трудове навчання, математика, мистецтво, рідна мова.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

1. Проблемна ситуація.

Звучить мелодія пісні «Ой там, на торжку».

– Уявіть, що ми з вами на ринку. Яку тарілку ви б купили? *(Учитель показує білу та розмальовану тарілки.)*

– А яка ваза вам більше до вподоби? *(Показує скляну й фарфорову вази.)*

– А рушник який вам найбільше припав до душі? *(Показує біленький і вишитий рушники.)*

– Чи хотіли б ви навчитися створювати такі візерунки? Тож за роботу!

2. Вправа «Очікування»

– Чого ви очікуєте від сьогоднішнього уроку? *(Діти називають власні очікування й прикріплюють квіточки до травички.)*

– А я очікую, що ви будете гарно, наполегливо працювати. Я хочу, щоб у ваших оченятах горіли вогники творчості. *(Також прикріплює квіточку.)*

– Якщо ваші очікування справдяться, то ви підніметесь іще на одну сходинку творчої майстерності.

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

Робота в підручнику: с. 38, № 1 *(діти виконують три кроки).*

– Що ж ми отримали: орнамент чи візерунок? *(Діти не можуть чітко визначити.)*

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

– Сьогодні ми ознайомимося з рослинним візерунком та орнаментом, дізнаємось, чим відрізняється орнамент від візерунка, навчимося створювати орнамент до свого рушничка із рослинних елементів та геометричних фігур різними способами: у процесі фарбування *(гуаш)* і вирізування.

– Будемо працювати у двох дизайнерських центрах: «Сонечко» і «Веселка». Чи знаєте ви, хто такий дизайнер? *(Словникова робота.)*

– Отже, зараз ми всі будемо дизайнерами. «Сонечко» малюватиме орнамент із рослинних елементів: квіток, плодів, листочків, стебел. «Веселка» буде вирізувати геометричний орнамент із кольорового паперу.

IV. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання)

Словникова робота.

– А щоб завдання було ще зрозумілішим, ми ознайомимось із поняттями «орнамент» і «візерунок».

Орнамент – це узор, побудований на ритмічному чергуванні елементів. (Показує малюнки орнаментів.)

Візерунок – узор, який має довільну композицію. (Показує різні візерунки.) Орнамент, складений з рослинних елементів – квітів, ягід, плодів, листків, гілок, називають **рослинним**. Орнамент, складений із геометричних фігур, називають **геометричним**. В орнаментах і візерунках рослинні елементи зображують стилізовано, без світла й тіні.

– Розгляньте орнаменти на сторінці 39. (Діти помітили, що на цих орнаментах, крім геометричних і рослинних елементів, зображено також інші предмети.)

– Як же називаються такі орнаменти?

Зооморфний – характеризується наявністю в орнаментальних композиціях зображень птахів, тварин, риб, як реалістичних, так і стилізованих.

Антропоморфний – стилізоване зображення силуетів людей.

Предметний – складається із зображень предметів побуту, знарядь праці, відпочинку, атрибутики театрального мистецтва, музичних інструментів тощо.

Каліграфічний – утворюється з окремих літер або елементів тексту.

Суттєвого значення набуває і розташування орнаментів.

Типи орнаментів:

– *стрічковий* – у вигляді прямої чи криволінійної орнаментальної смужки, що прикрашає середину виробу чи обрамлює його;

– *сітчастий* – усю поверхню заповнено узором;

– *центричний (розетковий)* – окремі елементи орнаменту вписано у квадрат, коло, ромб або інший багато-

кутник, розташований у центрі. (Діти розглядають орнаменти й називають їхні типи і види.)

V. Фізкультхвилинка. Тренінг «Квіточка»

– Уявіть себе квіточками на лісовій галявині. (Діти надягають на голови маски квітів і присідають, потім кожен піднімається й говорить назву своєї квітки.)

– Я – гарна квіточка. Я расту, расту, расту, листочки в сторони розпрямляю. (Діти повільно підводяться, розводять руки в боки, ворушать пальцями.)

– А ось і пуп'янок у мене з'явився. (Стуленими долоньками імітують пуп'янок.) Я розквітаю. (Розводять долоньки в різні боки.) Я милую очі всім. (Сідають за парти.)

Інсценізація.

Дівчинка і хлопчик ходять по «квітучій галявині».

Хлопчик. Квіти гарні та красиві!

Дівчинка. І червоні, і рожеві, і біленькі є, і сині!

Хлопчик. Подарую квіти мамі, я нарву їх досхочу,

Дівчинка. Ну а я зберу букета і учительці вручу!

Квіти

Ні, не рвіть нас – ми живі,

Хоч і квіточки малі.

Хочем так, як ви, радіти

Сонцю, дощику і вітру.

Ви навпроти нас ставайте,

Розглядайте та вивчайте!

Будете нас малювати

І в орнаменти складати.

А ми будем позувати,

Людське око звеселяти!

І повірте: ваші квіти

Будуть радістю для діток

І улітку, і узимку,

Бо малюнок живе вічно.

А ми будем розквітати,

Рідну землю прикрашати!

VI. Практична робота

Поетапне виконання роботи під керівництвом учителя.

(Дітей поділено на 2 групи: «Сонечко» малює орнаменти на с. 40, а «Веселка» вирізує геометричний орнамент за алгоритмом на с. 41 самостійно.)

– На допомогу нам прийшов простий Олівець. *(Ставить на дошку казкового олівця.)*

- 1) Розташуймо аркуш паперу горизонтально.
- 2) Прикладемо свою долоньку посередині аркуша.
- 3) Середній палець вкаже верхню лінію рушничка, а зап'ястя – нижню.
- 4) Проводимо дві горизонтальні лінії.
- 5) З лівого та правого боку аркуша зробимо відступ на ширину ваших двох пальчиків.
- 6) Проведемо дві вертикальні лінії.
- 7) Проведемо смужки.
- 8) У кожній смужці позначимо по три крапочки на однаковій відстані одна від одної – будуть квіточки. А далі працюватимуть ваша уява і фантазія.

(Діти працюють під музичний супровід пісень про рушники, тихенько підспівуючи. Учитель індивідуально допомагає в разі потреби.)

VII. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

– Згадайте, де ви зустрічали орнаменти в житті?

Робота в групах.

Кожна група презентує свою роботу. Учні переглядають роботи. Потім учитель і консультант із кожної групи оформлюють виставку. Ролі консультантів виконують учні, котрі першими впорались із завданням. Вони збирають малюнки у своїх групах.

– Яка в нас вийшла гарна виставка! Справжній вернісаж! Молодці, діти!

VIII. Рефлексія діяльності (підсумок уроку)

– Сподіваюсь, усі ваші очікування справились. Я також задоволена, бо всі ви старанно й наполегливо працювали. У ваших оченятах горіли вогники творчості й допитливості. А ще я зрозуміла, що професія дизайнера вам до вподоби!

Роботи ваші разом споглядали,
На вернісажі всі ми дружно побували.

Бажаю, діти, успіхів щоденних,
Бажаю творчості й великого натхнення!

ІХ. Домашнє завдання

Зліпити з пластиліну святковий пиріг і прикрасити його орнаментом (с. 41).

Тема. Орнаменти довкола нас

Мета: поглибити отримані на попередньому уроці знання; формувати навички спільної діяльності; ознайомитися з виробами декоративно-ужиткового мистецтва; визначити роль орнаменту в прикрашанні речей; розширювати знання про орнамент, ритм; учити розпізнавати геометричні, рослинні та зооморфні орнаменти, складати рапорт; розвивати зорову пам'ять, творчу діяльність учнів; формувати естетичний смак та інтерес до народних промислів.

Тип уроку: інтегрований урок-проект.

Обладнання: засоби ІКТ, демонстраційний матеріал, зразки вишитого одягу, рушники, фарби, фломастери, малюнок палітри.

Інтеграція: трудове навчання, мистецтво, математика.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

– Подивіться один на одного, посміхніться! Я рада бачити ваші посмішки. Нехай цей день і наш урок принесе вам радість спілкування. Подумки побажайте собі та своїм однокласникам успіху. Передайте ланцюжком гарний настрій. Налаштуйтеся на урок! Я бажаю вам вдалих робіт і правильних дій під час їх виконання.

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

(Клас оформлено у вигляді ярмарку. Звучить весела музика. Чути вигуки.)

Увага! Увага! Спішіть – поспішайте!
Господарі й гості, глядіть, не минайте,
На ярмарок прошу гуртом й поодинці!
Чекають на всіх там чудові гостинці!
На ярмарку нашим веселім, багатім
Є чим дивуватись і є що придбати.
Дивуйтесь, купуйте, але не баріться.
Краса-то яка, – підійдіть, подивіться.
Яка-то роботи, які-то узори!
В цих вишивках – пісня й лани неозорі,
Садів щебетання, весняні світання,
Казковий розмай і калини зітханья!
Оця вишиванка пасує дівчаткам!
А ці сорочки до лица хлоп'ятам.
Для вас гаптували хороші майстрині
Ось ці пояси – і червони, і сині.
Беріть, не минайте рушник цей, сестрички!
Утріться, й рум'янець не зійде із личка.

– Що робить вишиванки такими красивими? (*Візерунки, орнамент.*)

– Придивіться до цих орнаментів! (*Учитель демонструє вироби.*)

– З яких елементів вони складаються? (*Із квітів, листя, плодів, бутонів, стеблин, гілочок, геометричних фігур.*)

– А чи знаєте ви, що означають ці орнаменти? (*Дітям важко відповісти.*)

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

– Українські вишивки здавна славились багатством кольорів, розмаїттям узорів і високою якістю виконання. Ще в глибоку давнину люди навчилися створювати на одязі та побутових речах нескладні малюнки з умовних знаків-символів, де кожна лінія чи фігура мали певне значення. Символи, знаки й орнаменти в цілому – це своєрідна книга про життя та вірування наших предків, написана універсальною мовою знаків. У такий спосіб люди тоді виражали свої думки, світосприйняття та перші спроби пізнати світ і вплинути на таємні й непізнані сили

природи. Найбільш поширеними мотивами геометричних орнаментів є ромби, трикутники, квадрати, кола, хвилясті лінії, зигзаги та їх різноманітні поєднання.

– Отже, сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що позначають різні мотиви орнаментів, придумаете й виконаєте ескіз для вишитого рушника, використовуючи при цьому геометричні, рослинні та зооморфні орнаменти.

IV. Побудова проекту виходу з затруднення («відкриття» дітьми нового знання)

– Що робить людина, перш ніж створювати виріб? (*Людина розробляє проект.*)

– Що таке проект? (*Дослідницька робота.*)

– Сьогодні, щоб вирішити поставлені перед вами завдання, ви розділилися на групи: лінгвісти, історики, фоторепортери й оформлювачі.

«*Лінгвісти*» визначать, що означають слова «візерунок» і «орнамент», і порівнюють, чим орнамент відрізняється від візерунка.

«*Історики*» дізнаються, навіщо люди прикрашали речі.

«*Фоторепортери*» розглянуть фотографії й малюнки із зображенням речей і виявлять, які бувають візерунки та орнаменти на них.

«*Оформлювачі*» розглянуть плакати із зображенням орнаментів і зроблять висновок, як правильно побудувати орнамент.

– Згадайте, яке головне правило роботи в групі ви знаєте?

Робота в групах. Учитель допомагає правильно організувати роботу в групах.

– Заслухаємо, які знання ви отримали, працюючи в групі.

(*Виступи учнів із розповідями про отримані знання.*)

V. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

– Наведіть приклади, як люди використовували орнаменти в давнину і як вони використовують їх зараз.

Робота в підручнику: с. 42-43.

VI. Самостійна робота із самоперевіркою за зразком

– Зараз ви створюватимете власний орнамент. Для цього ви маєте пам'ятати, що елементи вашого орнаменту повинні чергуватися.

– Запам'ятайте, що в побудові орнаменту є цікава закономірність: ті самі елементи, розташовані в різній послідовності, утворюють різні орнаменти. *(Складання плану роботи.)*

1. Виконання розмітки орнаменту.
2. Збирання орнаментів у єдину композицію.
3. Оформлення роботи.

(Самостійне виконання роботи з подальшою самоперевіркою за зразком.)

VII. Включення в систему знань і повторення

Робота в підручнику: с. 43-44.

– Погляньте на малюнки в підручнику та скажіть, із яких матеріалів можна створити орнамент і де його застосовують? *(Відповіді учнів.)*

VIII. Рефлексія діяльності (підсумок уроку)

- Чи всі завдання вдалося вирішити на уроці?
- Що було цікавого?
- Які труднощі зустрілися?
- Де ще ми можемо використати створені вами орнаменти?

– Оцініть власну роботу на уроці. Якщо ви задоволені всім, подаруйте на палітру художнику синю фарбу, якщо у вас щось не зовсім вийшло – жовту фарбу, а якщо ви не задоволені власною роботою – червону фарбу.

IX. Домашнє завдання

Підручник, с. 45. Намалювати казковий будинок з елементів, зображених на малюнку.

Тема. Симетрія у світі різних фігур. Правильні багатокутники

Мета: учити дітей порівнювати, зіставляти фігури на основі власних спостережень; ознайомити учнів із новими термінами (*правильні та неправильні багатокутники, плоскі й об'ємні фігури*); закріплювати вміння знаходити симетричні фігури; розвивати зв'язне мовлення, спостережливість, уміння робити висновки й доводити свою думку, спираючись на власний досвід і знання; уміння працювати колективно; встановлювати міжпредметні зв'язки, проводити паралелі з життєвим досвідом; виховувати повагу, почуття дружби, працьовитість.

Тип уроку: відкриття нового знання.

Обладнання: засоби ІКТ, нетбуки.

Інтеграція: математика, трудове навчання, інформатика.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

Девіз уроку:

Кращий спосіб пізнати будь-що – це відкрити самому (Д. Пойа).

Погляньмо один на одного, посміхнімося, подумки побажаємо успіхів! Сьогодні на уроці ми будемо виконувати дуже цікаву роботу. Тож нам знадобляться такі якості, як активність, старанність, творчість, допитливість. Вкладайте в роботу душу, і тоді ви обов'язково досягнете успіхів!

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

- Як називається розділ, котрий ми опрацьовуємо?
- А що таке симетрія?
- Які фігури називаються симетричними?
- Щодо чого вони можуть бути симетричними? (*Осі симетрії.*)
- А що таке вісь симетрії? (*Лінія, яка ділить фігуру на дві рівні частини.*)

- Скільки осей симетрії може бути? (1, 2, багато.)
- З якою віссю симетрії бувають фігури? (З вертикальною і горизонтальною.)

Практична робота, спрямована на закріплення навичок визначення осей симетрії (робота з нетбуками – передається папка із завданнями).

1. Визначити, у яких буквах зустрічається горизонтальна вісь симетрії, вертикальна або обидві:

Ю	К	П	Ф
Ш	Ж	В	С
А	Н	Я	Х
І	М	Т	Л

(завдання ускладнюється).

2. У яких словах наявна вертикальна, у яких – горизонтальна симетрія?

3. У яких словах немає симетрії взагалі?

СІНО   ЛОТО   ВІКНО   МОЛОТ

(Виконані завдання переслати вчителю.)

– Діти, погляньте на слайд № 1 і назвіть симетричні фігури (виникають утруднення).

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

– Отже, щоб виконати це завдання, знати поняття недостатньо. Як же бути?

– Сьогодні я вас ознайомлю з двома фантастичними країнами «Худляндією» і «Товстляндією», але інші народи називають їх «Країною плоских фігур» і «Країною об'ємних фігур».

– Порівняйте їх. Визначте, де яка країна (картинки казкових країн). Чому ви так вирішили?

Плоскі фігури можна вирізати з паперу, покласти повністю на стіл, прикласти до дошки.

Об'ємні фігури не можна прикласти до столу або дошки, їх можна покачати або щось у них покласти.

– А сьогодні ми вирушимо до країни «Худляндії», де

живе веселий, дружній, життєрадісний, працьовитий народ. Від того, що вони завжди в русі, ці фігури виглядають стрункими, підтягнутими. Загляньмо до міста многокутників. Але що це, ви чуєте голоси?

IV. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання)

Робота в підручнику:

- 1) читання й усвідомлення правила (с. 50);
- 2) розгляд таблиці з многогранниками;
- 3) вивчення фігур на парті (робота в парі).

– Діти, скажіть, чи мають щось спільне ці фігури? (Вони об'ємні і мають багато граней.)

V. Фізкультхвилинка

VI. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

1. Робота в підручнику (с. 47, № 2).

– Подивіться на місто многокутників. Чому вони так називаються? А як іще їх можна назвати?

– Де ви чули про них? (На уроці математики.)

– Подивіться в центр цього міста. Що ви бачите? (Замок.)

– Із чого він складається? (Із фігур.)

– Як вони розташовані? (Симетрично.)

– Назвіть ці фігури.

– Наука, яка вивчає ці фігури, називається *геометрією*.

Геометрія – грецьке слово, означає «землемірство».

Демонстрація правильних і неправильних многокутників (слайд 2).

– У цьому місті є симетричні й несиметричні многокутники. Тому вони бувають *правильними* і *неправильними*.

Правильні – тільки ті, у яких усі боки рівні, їх називають іще *рівнобічними*.

Неправильні – у яких боки нерівні, їх називають *нерівнобічними*.

– Що ви бачити на екрані? (Квадрат, слайд 3).

– Як його можна назвати інакше? (Многокутник,

чотирикутник, прямокутник, ромб.)

– Це правильний багатокутник? (Так.) Чому?

– Що означають ці штриховані лінії? (Осі симетрії, слайд 4.)

– Яку симетрію він має? (Дзеркальну, вертикальну.)

– А якщо я зроблю ось так? (Учитель крутить фігуру. Діти відповідають: «Поворотну».)

– Скільки разів будуть збігатися квадрати? (4 рази.)

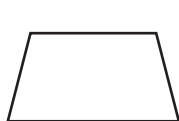
– А це яка фігура? (Трикутник, слайд 5.)

– Він правильний? (Ні, бо одна сторона менша.)

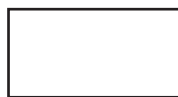
– А яка симетрія наявна в ньому? (Дзеркальна.)

2. Гра «Впізнай мене» (робота в малих групах).

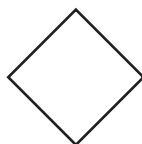
Розпізнавання прямокутників (слайд).

трапеція

прямокутник

ромб

квадрат

– Як вони називаються?

– А як іще можна їх назвати? (Чотирикутники.)

– Які з них правильні? (Квадрат, ромб.)

– Де ви можете побачити їх у житті? (Знаки, будинки, дитячі майданчики.)

Практична робота: підручник, с. 49, завдання 4.

– Як називаються ці прямокутники?

Знайти правильні і неправильні, симетричні й несиметричні – розфарбувати в червоний, жовтий, синій кольори.

3. Многокутники в нашому житті (вправа «Мікрофон»).

– Поміркуйте, які многогранники можна зустріти на вулиці, у школі, удома? Висловлюємо думки через мікрофон.

Учитель нагадує учням правила гри:

1) говорить лише той, у кого в руках мікрофон;

2) відповідь має бути точною і стислою;

3) якщо хтось говорить, інші тільки слухають.

VIII. Підсумок уроку. Рефлексія

– Оцініть свою роботу на уроці:

1) якщо ви задоволені власним результатом, поставимо знак «!»;

2) якщо не все зрозуміло – ставимо знак «–»;

3) якщо залишилось багато питань – знак «?».

IX. Домашнє завдання

– Зробити симетричні многокутники своїми руками: склеїти, намалювати, створити аплікацію тощо.

Тема. У країні об'ємних фігур. Правильні многогранники

Практична робота. Виготовлення тетраедра або октаедра.

Мета: ознайомити з поняттям «многогранник», його видами, учити виділяти спільні ознаки цих об'ємних фігур, знаходити їх у навколишньому світі; розвивати творчу фантазію, пам'ять, увагу, спостережливість, уміння робити висновки й доводити свою думку, спираючись на власний досвід і знання; виховувати інтерес до пізнання нового.

Тип уроку: відкриття нових знань.

Обладнання: засоби ІКТ, поштова скринька, дзеркальця (у кожного учня), картки з написом назви уроку в дзеркальному відображенні, плакати на дошці («Знати», «Уміти»), набори многогранників на партах учнів, картки до гри «Впізнай мене», мікрофон, шаблони-розгортки об'ємних фігур для складання прислів'їв, ножиці, клей, зображення веселого, байдужого та сумного обличчя.

Інтеграція: трудове навчання, математика.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

Девіз уроку: «Будь-яке знання виходить зі спостережень»

і досвіду» (*Шарль Огюстен де Сент-Бев*).

– Як ви розумієте ці слова?

– Так, багато відкриттів було зроблено на основі спостережень. А для того, щоб навчитися спостерігати, треба бути допитливими й уважними. Я сподіваюся, що ви на уроці відкриєте для себе багато нового, зумієте побачити звичайні предмети у світі довкола себе.

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

Минулого уроку ми з вами знайомились із населенням країни «Худляндії». Що ми про них дізналися?

Бліц-турнір (*метод «Мозковий штурм»*)

1) Як називають жителів цієї країни?

2) Наведіть приклади, де можна зустріти цих жителів у нашому світі.

3) Запросіть на гостину зроблені вашими руками многокутники.

4) Назвіть жителів країни «Товстляндії». (*Дітям важко відповісти.*)

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

Вправа «Чорна скринька» (*на столі вчителя стоїть поштова скринька з невідомими речами*).

– Діти, у цій скриньці сховано жителя країни «Товстляндії». Визначте, хто він (*гра «так чи ні»*).

– Чарівне дзеркальце допоможе визначити ще одну назву країни «Товстляндії» (*запис теми у дзеркальному відображенні*).

– Тож попрацюйте в парах разом і прочитайте цю назву.

В КЬЇНІ ОРЄШНИХ ФІЛЬ

(*Учні працюють у парах.*)

– Отже, тема уроку... (*Учитель відкриває тему на дошці.*)

Предмет, який знаходиться у скриньці, має складну назву «додекаедр», але частіше його називають дванадцятигранником.

Сьогодні на уроці ми дізнаємось, як називається решта об'ємних фігур.

IV. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання)

Робота в підручнику:

- 1) читання й усвідомлення правила (с. 50);
- 2) розгляд таблиці з многогранниками;
- 3) розгляд фігур на парті (*робота в парах*).

– Діти, чи мають щось спільне ці фігури? (*Вони об'ємні й мають багато граней.*)

V. Фізкультхвилинка

VI. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

1. Гра «Впізнай мене» (*робота в малих групах*).

– Вам потрібно описати дану фігуру за таким планом:

- 1) Чи має ця фігура грані? (*Геометрична форма.*)
- 2) Яка їхня кількість?
- 3) Яка кількість вершин?
- 4) Як вони називаються?

2. Вправа «Мікрофон».

Поміркуйте, які многогранники можна зустріти на вулиці, у школі, удома? Висловлюємо думки через мікрофон.

Учитель нагадує учням правила гри:

- 1) говорить лише той, у кого в руках мікрофон;
- 2) відповідь має бути точною і стислою;
- 3) якщо хтось говорить, інші тільки слухають.

VII. Самостійна робота з перевіркою за еталоном

Робота в групах.

– Складіть об'ємні фігури та прочитайте прислів'я, написане на їхніх гранях.

Учитель дає кожній групі шаблон-розгортку об'ємної фігури многогранника (*куб, паралелепіпед, піраміда, призма*) з написаними на гранях фрагментами прислів'я. (*Спікер групи зачитує прислів'я та пояснює його значення.*)

Прислів'я.

- 1) Пташка красна пір'ям, а людина – знанням.
- 2) Хочеш більше знати – треба менше спати.

3) Хто більше читає, той більше знає.

4) Знання злодій не вкраде, воно в вогні не згорить, у воді не потоне.

VIII. Домашнє завдання

Зробити многогранник і на його гранях написати своє улюблене прислів'я.

IX. Рефлексія

– Чи сподобався вам урок?

– Назвіть мешканців країни «Товстляндії».

– Визначте свій настрій у кінці уроку відповідно до трьох облич (*веселе, сумне, байдуже*).

Тема. Циліндр і конус

Практична робота. Виготовлення іграшки з використанням циліндра або конуса

Мета: ознайомити учнів з поняттями «циліндр» і «конус», довести, що циліндр і конус мають поворотну симетрію, розширити знання дітей про предмети циліндричної та конусоподібної форми, про застосування їх у природі, техніці, побуті; розвивати творчу фантазію, пам'ять, увагу, спостережливість, уміння робити висновки і доводити свою думку, спираючись на власний досвід і знання; виховувати інтерес до пізнання нового.

Тип уроку: відкриття нового знання.

Обладнання: засоби ІКТ, підручники, шаблони, клей, ножиці.

Інтеграція: математика, трудове навчання.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

Девіз уроку: «Недостатньо лише отримати знання – слід знайти їм застосування. Недостатньо лише бажати – слід робити» (*Йоганн Вольфганг фон Гете*).

- Як ви розумієте ці слова?
- Так, багато відкриттів було зроблено на основі спостережень. А для того, щоб навчитися спостерігати, треба бути допитливими й уважними. Я сподіваюся, що ви на уроці відкриєте для себе багато нового, зумієте побачити звичайні предмети у світі довкола себе.

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

– Давайте з вами пограємо в гру «Чудова скринька». Ви повинні відгадати загадки й намалювати відгадки на дошці, а потім назвати ті об'ємні фігури, які знаходяться в скриньці (*до скриньки покладено об'ємні фігури: шар, конус, октаедр, гексаедр, циліндр*).

Загадки про геометричні фігури.

Він знайомий давній мій,
Кожен кут у нім прямий.
Всі чотири сторони
Однієї довжини. (*Квадрат*.)

На квадрат я дуже схожий,
Теж чотири сторони.
Тільки дві з них протилежні –
Однакової довжини,
А сусідні – різні. (*Прямокутник*.)

Він не круг і не квадрат,
І не прямокутник.
Має тільки три кути,
Звуть його ... (*трикутник*).

Не стоїть і не стрибає,
Жодного кута не має. (*Коло*.)

– Розділіть об'ємні фігури на дві множини. За якою ознакою ви розділили ці фігури? Обґрунтуйте власну думку.

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

– Правильно, діти, ці дві фігури за своїми ознаками потрапили до різних множин. Хто знає, як вони називаються?

Отже, на сьогоднішньому уроці ми дізнаємось про них більше.

Тема уроку: «Конус і циліндр».

IV. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання)

Змалюйте ці фігури та визначте, за допомогою якого виду симетрії їх можна отримати.

Робота в підручнику:

- 1) виконання розгортки циліндра й конуса (с. 56);
- 2) розгляд таблиці (с. 57);
- 3) розгляд фігур на парті (*робота в парах*).

V. Фізкультхвилинка

VI. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні.

1. Робота в підручнику (с. 57).

– Подивіться на конус, виготовлений вами. Що можна про нього сказати? На що він схожий? (*Відповіді дітей.*)

– А основа на що схожа? (*На круг.*)

– Конус має основу – круг – і бокову поверхню.

– Отже, діти, ви дізналися про це в результаті спостережень.

– А на яку фігуру більше схожий конус? (*На піраміду.*)

– Давайте порівняємо ці дві фігури: що в них спільного й чим вони різняться?

2. Вправа «Мікрофон».

– Велика кількість речей у світі мають форму конуса та циліндра. Поміркуйте, які з них можна зустріти на вулиці, у школі, удома?

Висловлюємо думки через мікрофон. Учитель нагадує учням правила гри:

- 1) говорить лише той, у кого в руках мікрофон;
- 2) відповідь має бути точною і стислою;
- 3) якщо хтось говорить, інші тільки слухають.

VII. Самостійна робота

Діти виконують роботу за алгоритмом на с. 56, а потім виготовляють іграшку на основі вже виготовлених ними об'ємних фігур.

VIII. Рефлексія

- Чи сподобався вам урок?
- Про що нове та цікаве ви дізнались на уроці?
(Відповіді учнів.)
- Визначте свій настрій у кінці уроку відповідно до трьох облич (*веселе, сумне, байдуже*).

IX. Домашнє завдання

Намалюйте в рамочці (с. 50 підручника), де в навколишньому світі можна побачити циліндр і конус.

Тема. Куля – найсиметричніше тіло

Мета: ознайомити учнів із поняттям «куля», показати симетрію кулі; довести, що куля – найсиметричніше тіло; розповісти, де в природі й техніці можна побачити предмети, які мають форму кулі; сприяти інтеграції знань учнів про світ; розвивати абстрактне й логічне мислення, учити бачити красу та гармонію навколишнього світу; розвивати уяву, спостережливість.

Тип уроку: відкриття нових знань.

Обладнання: засоби ІКТ, проектор, екран; м'яч, вирізані кола різного діаметра, зображення веселого, байдужого та сумного смайликів.

Інтеграція: математика, фізична культура.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

– Друзі, я рада знову бачити вас! Станьте в коло і привітайте один одного, передавши тепло своїх долоньок.

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

На екрані – міста многокутників і многогранників.

– У цьому місті живуть симетричні й несиметричні многокутники.

– Що таке многокутники?

- Від чого походять імена многокутників?
- Які фігури називаються правильними? Покажіть на малюнку.
- Які фігури називаються неправильними? (*Правильні тільки ті, у яких усі боки рівні, їх ще називають рівнобічними*).
- Що таке многогранник? (*Об'ємна фігура, у якої багато граней*).
- Що таке грань? (*Це пласка фігура – многокутник*).
- Чим відрізняється многокутник від многогранника? (*Многокутники – плоскі, многогранники – об'ємні*).
- Яку симетрію мають правильні многокутники? (*Дзеркальну й поворотну*).
- А неправильні? (*Тільки дзеркальну або жодної*).
- (*На екрані з'являються квадрат, прямокутник, трапеція, ромб. Діти називають види симетрії*).
- А чи існує така фігура, що має всі види симетрії? (*Дітям важко відповісти*).

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

Інсценізація.

1 учень. Давайте порівняємо ці кола з м'ячами. Чи схожі ці предмети?

2 учень. Дуже схожі.

1 учень. Так. Чим вони схожі на м'яч, а чим відрізняються?

2 учень. Схожі вони тим, що круглі. Але м'яч пузатий, а кола – ні. (*1 і 3 учні сміються*)

1 учень. А знаєш, він правду каже. Тільки про м'яч кажуть, що він не пузатий, а об'ємний. А про кола – що вони плоскі. А чи знаєте ви, як називається фігура, котру ми вирізали з паперу?

3 учень. Коло.

1 учень. Так. А м'яч – теж коло?

2 учень. Ні, ні. Хоч і круглий, але не коло.

1 учень. Правильно, молодець! Бо м'яч – це куля.

На екрані з'являється запис «Куля – найсиметричніше тіло».

2 учень. Яким чином це можна довести?

IV. Побудова проекту виходу з утруднення

1. Робота в підручнику, с. 60.

Відгадування загадок, запис відгадок. Учні доводять, чому певний предмет є кулею.

Кулі, кулі, кульки,
Вас багато всюди.
Кулі, кулі, кульки,
Вас шукати буду.
Найяскравіша у світі
Куля за віконцем.
Ну скажіть, ну що це, діти?
Це, звичайно, _____! (*Сонце.*)
Ось кульки-чудеса
На пелюстках послули.
Та це ж – рясна _____ (*роса*)
Промінням посміхнуласьь.
Це слово кожен з нас
З любов'ю промовля.
На кулі живемо,
Звемо її _____ (*Земля*).

2. Пояснення вчителя (*він тримає в руках кулю*).

– Кулею називають тіло, яке складається з усіх точок простору, що знаходяться від даної точки на однаковій відстані. Куля має безліч осей симетрії.

3. Цікавинка.

– А чи відомо вам, із чого було зроблено перші м'ячі? (*З трави, шкіри, пір'я, Колумб привіз перші м'ячі з каучуку.*) А зараз ми з вами пригадаємо казки, у яких герої використовували кулі.

V. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

1. Робота в підручнику, с. 61.

- З яких казок ці кулі?
- За допомогою стрілок допоможи кожній кулі потрапити до своєї казки.
- У будинку, на вулиці, – де не пройдеш, –
Повсюди ти кульку чудову знайдеш.

– Де в житті можна зустріти кулі? (*У природі: дощ, роса, кульова блискавка. У космосі – планети, зірки тощо*).

VI. Фізкультхвилинка

VII. Самостійна робота

1. Робота в підручнику: с. 62, № 4 (*складання вірша*).
2. Зачитування віршів.
3. Малювання предметів кулястої форми.

VIII. Включення в систему знань і повторення

Робота в підручнику: с. 63.

– Складіть композицію із симетричних фігур.

IX. Рефлексія діяльності

У птаха однакові крила –
Такими природа створила.
Та спробуй одне замінити,
І птах вже не зможе злетіти.

Метелики, квіти, сніжинки,
Гірлянди на вітах ялинки.
Симетрія – лад і краса –
Спроможна творить чудеса.

– Намалюйте смайлик, який відображає ваш настрій.
Підніміть його вгору і покажіть.

X. Домашнє завдання

Підручник, с. 62, № 5. Розфарбувати овочі та фрукти.

ЗИМА В РІДНОМУ КРАЇ

Тема. Яка ти, зимонько?

Мета: сформувати в учнів уявлення про характерні ознаки зими в природі; розвивати бачення прекрасного в усьому, що нас оточує; прищеплювати любов до природи, виховувати дбайливе ставлення до навколишнього світу.

Обладнання: смайлик, малюнок зимового пейзажу, засоби ІКТ, презентація «Зміна природи в рідному краї», індивідуальні картки.

Тип уроку: відкриття нових знань.

Інтеграція: образотворче мистецтво, літературне читання.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

– Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.
Продзвенів уже дзвінок,
Починаємо урок!

– Прикріплюю на дошці смайл «Радість» і бажаю всім учням гарного настрою, успішного засвоєння теми.

II. Актуалізація знань учнів і фіксація утруднення

1. Фенологічні спостереження.

2. Вправа «Погода» (*діти розповідають про зміни, які відбулися в природі*).

3. Гра «Упіймай зимовий місяць» (*діти плескають у долоні, коли чують назву зимового місяця*).

Серпень, листопад, травень, грудень, вересень, липень, січень, лютий, березень.

III. Визначення проблеми та постановка мети діяльності

– Сьогодні в нас незвичайний урок: ми здійснимо по-дорож. А куди ми помандруємо, вам підкаже загадка.

Чудо-сани прилетіли, скакуни в тих санях білі.

В санях тих сидить цариця – білокоса, білолиця.

Рукавом махає, сріблом все вкриває. (*Зима.*)

Відповідно до описів формулюємо тему уроку: «Яка ти, зимонько?».

– Опишіть, якою ви уявляєте зиму.

IV. Побудова проекту виходу з утруднення. Відкриття учнями нового знання

– Чи знаєте ви, що раніше зимові місяці мали інші назви? (*Учитель читає вірші про місяці, а учні шукають у них відповіді.*)

1. Робота в підручнику, с. 56, № 1.

2. Робота зі слайдами з коментуванням учителя (*зміна природи взимку*).

– Які зміни в природі відбуваються взимку?

– Що робить зиму неповторною?

– Поміркуйте, у чому сила зими? (*Це тріскучі морози.*)

3. Робота в підручнику, с. 56, № 2.

– Намалюй і розкажи. Що буває взимку? А чого не буває?

– Послухайте оповідання «Зима» (с. 57).

– Що вказує на прихід зими?

– Як тварини зустріли зиму?

– Хто з них спить узимку, а хто ні?

Фізкультхвилинка «Ялинка».

V. Самостійна робота із самоперевіркою за зразком

1. Гра «Підкресли ознаки зими» (*індивідуальні картки із самоперевіркою за зразком*).

Довгі ночі, короткі дні. Сонце добре світить і гріє. Усі дерева стоять голі. Птахи прилітають із вирію. Небо низьке, сіре, непривітне. Уночі бувають заморозки. Сніг укрив замерзлу землю.

2. Гра «Збери приказку».

Взимку сонце світить,

як комарів носок.

Сонце на літо, зима –

та не гріє.

Зимою деньок,

на мороз.

VI. Рефлексія діяльності

– Які почуття викликає у вас зима?

– Чи змінили б ви смайлик на дошці? Чому?

VII. Домашнє завдання

Пофантазуйте на тему «Про що розповіла синичка?» (підручник, с. 58, № 6).

Тема. Зимові явища. Сніжинки

Мета: формувати в учнів знання про зимові явища природи; розвивати мовлення, уяву, уміння спостерігати; учити бачити красу природи взимку; виховувати інтерес до явищ природи.

Тип уроку: відкриття нових знань.

Обладнання: словник, оповідання В. Сухомлинського «Сніжинка», малюнок сніжинки (*макет*), підручник.

Інтеграція: образотворче мистецтво, літературне читання.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

– А зараз усміхніться один одному, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того, щоб успішно виконати всі завдання, будьте старанними та слухняними.

Щоб не просто слухали, а чули,
Щоб не просто дивились, а бачили,
Щоб не просто відповідали, а міркували,
Дружно й плідно працювали.

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

1. Вправа «Погода».

- Який зараз місяць?
- Яке сьогодні число?
- Тепло чи холодно надворі?
- Який стан неба?
- Яка температура повітря?
- Чи були опади протягом дня?

2. Відгадайте загадки.

Крил не має, а літає (*сніг*).

У вогні не горить і у воді не тоне (*лід*).

– Діти, а як називається стан погоди, коли сніжинки падають тихо, спокійно? (*Снігопад*.)

– Але сніг не завжди падає тихо. Часто дме вітер, і тоді сніг кружляє в повітрі, затримуючись біля будинків, огорож, намітає великі замети.

– Як називається такий снігопад? (*Заметіль*.)

– А якщо сильний вітер реве, як звір, нічого не видно, що це за явище? (*Завірюха*.)

– Що поєднує ці слова-відгадки? (*Зима*.)

3. Вправа «Асоціація».

– Діти, а що іще виникає у вашій уяві, що спадає на думку, коли ви чуєте слово «зима»? (*Холод. Мороз. Ялинка. Бурульки. Канікули...*)

III. Виявлення причин утруднення. Постановка мети діяльності

– Чим відрізняються слова-відгадки та ваші асоціації?

– Отже, сьогодні на уроці ми поговоримо про зимові явища природи.

IV. Побудова проекту виходу з утруднення

Розповідь про явища зимової природи.

– З настанням зими дедалі холоднішає, настають морози. Мороз сковує льодом водойми. Усе це відбувається тому, що сонце о цій порі року знаходиться низько над землею і не прогріває її. Узимку небо майже завжди затягують хмари. А з хмар...

– Коли температура повітря опускається нижче 0°C, вода, що знаходиться на поверхні ґрунту, замерзає й перетворюється на лід. Поверхня льоду гладка та слизька.

– Узимку й восени після відлиги під час похолодання, а також після замерзання мокрого снігу утворюється ожеледь.

Снігопад – щедре випадання снігу.

Заметіль (метелиця, завірюха) – перенесення вітром снігу над землею.

Замет – наметена вітром купа снігу.

Ожеледиця – шар льоду (крижана кірка) на поверхні землі та інших предметів.

V. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні

Слухання казки В. Сухомлинського «Сніжинка».

Сніжинка

З неба летіла на землю сніжинка. Вона була легка, ніжна, прозора, як пушинка. І красива, немов зірка. На землі стояв хлопчик. Він бачив, як падає сніжинка. Хлопчик думав, міркував: «Ось упаде комусь під ноги, і її затопчуть. Ні, не треба падати сніжинці на землю. Не треба її затоптувати». Хлопчик простяг долоню. Він захотів приголубити сніжинку. А вона впала на теплу, добру руку хлопчика й розтанула. Хлопчик із жалем дивився на руку. На долоні блищить крапелька, мов сльозинка.

– Кому з вас сніжинка сідала на долоньку? Що з нею трапилося?

– А чому вона розтанула? (*Від тепла долоні.*)

– На що вона перетворилась? (*На краплинку води.*)

– А чи знаєте ви, як утворюються сніжинки?

Раніше вважали, що сніг – це замерзлі крапельки води, але таємницю сніжинок тоді ще не було розгадано. Краплинки води можуть стати градинками, колючками непрозорого льоду, але вони ніколи не перетворюються на сніжинки.

Високо над землею, де панує сильний холод, з водяної пари утворюються крижинки – кристали крихітних розмірів. Кристали – це ще не сніжинки. Кристали увесь час зростають і нарешті стають красивими зірочками. Вони збираються в сніжинки й падають на землю.

– Чи спостерігали ви коли-небудь за снігопадом, за сніжинками? Як вони виглядають? Усі сніжинки відрізняються за формою, тобто за кількістю променів.

Фізкультхвилинка «Танок сніжинки»

VI. Самостійна робота з перевіркою за еталоном

1. Робота в підручнику (с. 63, №№ 9-10).

2. Робота в підручнику (с. 61, № 8).

VII. Включення в систему знань і повторення

1. Гра «Зимові явища природи».

– Плесніть у долоні, якщо почуєте назву зимового явища природи.

Листопад, гроза, снігопад, дощ, заметіль, приліт птахів, паморозь, відлига, веселка, цвітіння яблунь, приліт перелітних птахів, ожеледиця.

2. Гра «Яка ти, зимонько?» (підручник, с. 66, № 14).

VIII. Рефлексія діяльності

– Які зимові явища природи ви запам'ятали?

– Про що ви почули вперше?

– За що ви можете похвалити себе сьогодні на уроці?

IX. Домашнє завдання

Підручник, с. 59, № 7.

Тема. Зимові свята

Мета: розширити й уточнити зміст зимових свят в Україні, формувати почуття причетності до традицій, звичаїв та обрядів українського народу, шанобливе ставлення до них; збагачувати словниковий запас, розвивати мовленнєві вміння; виховувати любов до народної поезії та пісні.

Обладнання: засоби ІКТ, мікрофон, сигнальні картки, ілюстрації до свят.

Тип уроку: відкриття нових знань.

Інтеграція: образотворче мистецтво, музичне мистецтво, літературне читання.

Хід уроку

I. Самовизначення діяльності

Діти, сядьте всі зручненько,
Не шуміть, сидіть тихенько.
Буде наш урок повчальний,
І для всіх нас незвичайний!

II. Актуалізація знань і фіксація утруднення

– Над якою темою ми працюємо на уроках навколишнього світу?

– Чи любите ви зиму?

1. Гра «Мікрофон».

– А за що ви любите зиму, ми зараз дізнаємось.

Учні по черзі закінчують речення: «Я люблю зиму за те, що...».

2. Інтерактивна вправа «Мозковий штурм».

– Які зимові свята ви знаєте?

– Коли ми зустрічаємо Новий рік?

– Коли ми святкуємо Різдво?

– Як ми називаємо вечір перед Різдвом?

– Коли ми святкуємо день Святого Миколая?

3. Загадки про зимові свята.

1) Цей Святий вночі прийде,
Подарунки покладе.
В грудні зустрічі чекай,
Звуть Святого ... (*Миколай*).

2) Кульки сяють на ялинці,
Всім даруночки в торбинці.
Північ – і почне свій лік
Довгожданий ... (*Новий рік*).

3) В небі зірочка зійшла –
Звістка радісна прийшла!
Християнське торжество
Називається ... (*Різдво*).

4) Чотирнадцяте число
В хату свято привело.
Весело народ гуля
В старий рік на ... (*Василя*).

III. Виявлення причин утруднення, постановка мети діяльності

– Що ви знаєте про свято Василя? Чому його так названо?

– Відповісти на це запитання ми зможемо в кінці сьогоднішнього уроку. Однак, щоб дізнатись, як конкретно

звучить тема нашого уроку, ви повинні вилучити зайві букви у фразі (інтерактивна вправа «Вилучи зайве»):

Зимотривідвасвячотириритаунаодиншомуп'ятьрешістьгі овісімні.

IV. Побудова проекту виходу з утруднення. Відкриття нових знань

– Попередньо ви були поділені на підгрупи, визначились із завданнями, працювали з різними джерелами інформації.

– Ми дослідили, дізнались і з'ясували походження, звичаї та традиції дня Святого Миколая, Святвечора, свята Різдва, а також дня Святого Василія.

– Яке свято відзначають 19 грудня? Це народне чи державне свято?

– А що ви знаєте про це свято, покаже блиц-тест, який підготували учні 1 групи.

1. Діти працюють із сигнальними картками:

• Миколай жив дуже давно в місті Мирі, яке знаходиться в Малій Азії.

• Чи був Миколай лікарем?

• Він приходив на допомогу бідним і знедоленим людям у найскрутніші хвилини життя.

• Усім серцем любив дорослих, тому й досі кожного року приносить їм дарунки в день 19 грудня.

• Чи приходять разом із ним Снігуронька?

• Чи правда, що Антипко кладе цукерочки неслухам, а янголятко приносить різки слухняним дітям?

• Усі діти з нетерпінням чекають на нього.

2. Виступ учнів першої групи з презентацією. Повідомлення наступної інформації:

• Це свято на честь священника Миколая, який, будучи заможним, роздав усе своє майно бідним і присвятив життя Богу.

• Діти пишуть листи до святого Миколая та зазначають у них, які саме подарунки вони хотіли б отримати. У ніч на 19 грудня листи ставлять на вікно. Уранці під подушкою слухняні діти знаходять подарунки, а неслухняні – різки.

• Як на Миколая піде дощ – то буде врожай на озимину.

Як випаде великий іній – на гарний врожай хліба. Морозяний день – чекай урожаю городини.

3. Робота з легендою в підручнику на с. 68.

4. Підсумок: свято Миколая – одне з улюблених дитячих свят. Цього дня діти знаходять подарунки під подушкою. Вони прославляють улюбленого святого піснями, віршами, молитвами.

Фізкультхвилинка (діти виконують народну пісню «Ой, хто, хто Миколая любить» з рухами).

– Яке свято відзначають 1 січня? Це народне чи державне свято?

– А як святкують Новий рік у різних країнах світу, нам розкажуть учні другої групи.

5. Виступ учнів другої групи з презентацією. До своєї розповіді вони підготували ілюстрації, розташовані на кожній парті в довільному порядку. Під час парної роботи слухачі обирають відповідну ілюстрацію. Учні повідомляють наступну інформацію:

• Одними з перших зустрічають Новий рік мешканці Японії. Новий рік у японців починається зі 108 ударів великого дзвона. У японців є традиція зустрічати Новий рік тільки в новому одязі – це приносить їм здоров'я та удачу. У новорічну ніч діти ховають під подушку малюнок із зображенням вітрильника, на якому пливуть сім казкових чарівників – сім володарів щастя. Японського Діда Мороза звать Сьогацу-сан. Новорічне дерево називається «мотібана». Це гілочки, прикрашені білими кульками «моті», виготовленими з рисового борошна. (Діти показують відповідну ілюстрацію.)

• В Англії виникла традиція посилати новорічні листівки. Першу новорічну листівку було надруковано в Лондоні, цього року їй виповнюється 165 років. Англійського Діда Мороза звать Санта Клаус. Він дуже любить театральні вистави та карнавали, тому всю ніч вулицях продають іграшки, маски, повітряні кульки. (Ілюстрація.)

• У Німеччині Діда Мороза також звать Санта Клаус, але, на відміну від свого англійського колеги, він не приходить із лялькою, а приїжджає на своєму улюбленому віслюкові. Тому діти в Німеччині в новорічну ніч ставлять

біля ліжка тарілку для подарунків, а в черевички кладуть сіно для віслюка. Традиція прикрашати ялинку прийшла до нас саме з Німеччини. За давніх часів вважали, що ялинка – дерево духів лісу. Їй приносили дарунки, якими прикрашали ялинку. *(Діти показують відповідну ілюстрацію.)*

• Французького Діда Мороза звать Пер Ноель. Він приходить у новорічну ніч і залишає свої подарунки в черевичках. У французів є традиція в новорічну ніч обирати «бобового короля». Той, хто отримає запечений біб у новорічному пирогу, стає королем, і всі повинні виконувати його накази. *(Ілюстрація.)*

• Італійського Дідуса Мороза звать Баббо Натале, але подарунки малюкам приносить не він, а його подружка – фея Бефана, яка прилітає вночі на чарівній мітлі, відкриває двері своїм маленьким золотим ключем і розкладає дарунки в шкарпетки, що висять над каміном. Тому, хто був слухняним – дарунок, а неслухам – вугіллячко чи жменьку попелу. В італійських родинх є традиція викидати в новорічну ніч через вікно старі речі. Тому гуляти по вулицях у новорічну ніч дуже небезпечно.

– А як святкують Новий рік в Україні? Розгляньте разом із сусідом ілюстрації, а потім складіть розповідь про українські традиції святкування Нового року.

6. Перевірка роботи.

7. Підсумок: робота в підручнику, с. 69, № 4.

– Яке свято відзначають 7 січня? Чому воно має таку назву? Це державне чи народне свято?

8. Виступ учнів третьої групи з презентацією. Учні повідомляють наступну інформацію:

• Увечері перед Різдом, коли в небі загорялась перша зірка, кожна родина сідала до Святої вечері. Усі були святково вбрані. Ватага дітлахів, перевдягнутих у різдвяних персонажів, починала ходити по домівках. Колядники обирали Звіздаря, який носив «різдвяну зірку». Ще у ватазі був Дзвонар, який сповіщав господарів дзвониками про своє наближення. Був також Міхоноша, котрий носив мішечок для подарунків. Але навіть Міхоноша не мав права брати дарунки власноруч – господарі

самі клали їх у мішечок. Вів ватагу Коляда, а різдвяні пісні, що їх співали цього дня, називались колядками. Ватага заходила у двір і, якщо господар дозволяв, починала колядувати. (*Діти третьої групи розказують колядки.*)

9. Підсумок: які побажання ви приготували на Різдво? Чого вчить нас це свято?

Музична хвилинка (*усі учні співають українську народну вітальну різдвяну пісню «Добрий вечір тобі, пане господарю!»*) (с. 72 підручника).

– Яке свято відзначають 14 січня? Чому воно має таку назву? Це державне чи народне свято?

10. Виступ учнів четвертої групи з презентацією. Учні повідомляють наступну інформацію:

• Свято Василя Великого, або Старий Новий рік, святкують 14 січня.

• Уранці господар приводить до хати собаку або півня. Господиня готує святкові страви. Перед церковним богослужінням хлопці ходять засівати, за що отримують гостинці.

• Якщо ніч проти Нового року тиха і ясна, буде щасливий рік. Якщо іній рясно вкриває всі дерева, буде врожай на збіжжя. Якщо сонце весело зійде, весь рік буде щасливий; це також віщує добрий врожай садовини.

11. Опрацювання тексту на с. 74 з новорічними засіванками: «Сію, сію, посіваю...».

12. Підсумок: свято Василя Великого, або Старий Новий рік, святкують 14 січня. Хлопчики зранку ходять засівати, бажаючи людям щастя, здоров'я й достатку в новому році. Засівають пшеницею, яку господарі ховають у мішечок, щоб посіяти на наступний рік. За ці пісні діти отримують від старших дрібні гроші.

V. Рефлексія діяльності

– Який настрій у вас зараз?

– Закінчіть речення: «Свято – це ...».

VI. Домашнє завдання

Творче завдання в підручнику (с. 70-71).

З М І С Т

У СВІТІ СИМЕТРІЇ

У світі симетрії.	
Що таке симетрія. Дзеркальна симетрія	3
Ігри зі справжнім та уявним дзеркалом.	
Симетричні цифри та літери	7
Поворотна симетрія.	
Різні вертушки – дивовижні іграшки. Циркуль	10
Переносна симетрія.	
Різні фігури – дивовижні бордюри	13
Орнаменти.....	17
Орнаменти довкола нас	22
Симетрія у світі різних фігур.	
Правильні многокутники	26
У країні об'ємних фігур.	
Правильні многогранники	30
Циліндр і конус	33
Куля – найсиметричніше тіло	36

ЗИМА В РІДНОМУ КРАЇ

Яка ти, зимонько?	40
Зимові явища. Сніжинки	42
Зимові свята	45